

G. notar Rodošek, ki je dobil svoje dni srebrnine v vrednosti 300 fl. od okrajnega za stopa v dar, dal je jo nazaj, ker se je sramoval vzeti to, česar dati bi okrajni zastop vendar si moral premisliti.

Važnost okrajnih šolskih svetov v zadevi učnega jezika.

„Slovenski Gospodar“ je že povdarjal važnost okrajnih šolskih svetov na Slovenskem Štajeru. Ti šolski zastopi so pa posebno imenitni radi tega, ker imajo po postavi pravico odločevati o učnem jeziku.

§. 27., točka 6. postave od 8. februarja 1869 se razločno glasi, da ima okrajno šolsko svetovalstvo v prvi vrsti odločevati o učnem jeziku; krajni šolski sveti pa imajo po isti postavi v tej zadevi predloge staviti (§ 14, točka 15.) Ako toraj krajni šolski sveti na Štajerskem želé, da je učni jezik na njih šolah slovenski, in ako okrajni šolski svet temu priterdi, ne more se nihče na tem spodikati. Tudi če bi došla pritožba zoper sklepe teh dveh šolskih uradov, teško jih bo deželni šolski svet ovrigel. To nam tudi djanška skušnja potrjuje.

V Ljutomeru je že več let slovenska čvetero razredna ljudska šola. Narodni šolski svet je predlagal, da naj bo po vseh štirih razredih učni jezik slovenski, kar je narodni okrajni šolski svet tudi vsikdar potrdil.

Nemški jezik je po sklepu omenjenih šolskih zastopov bil samo učni predmet, pa ne že v prvem, ampak še le v drugem tretjem in četrtem razredu po štiri ure na teden, ki so se vzele slovenskemu jeziku, kateremu postava 8 ur na teden dovoljuje. Nemški jezik se je pa podučeval na podlagi in s pomočjo slovenskega jezika, ker tako pamet terja, in ker so tudi šolske knjige za nemški jezik tako osnovane. Te knjige pa je potrdilo samo c. kr. naučno ministerstvo, ki jih tiska v c. kr. šolski založbi. Taka uredba ljutomerske šole pa, ki je bila popolnem zakonita, še vendar ni ugajala našim nasprotnikom in tudi ne c. kr. okrajnim glavarjem in c. kr. okrajnim in deželnim šolskim nadzornikom. Neprenehoma so vpraševali, zakaj ni v tretjem za polovico, v četrtem razredu pa za večino predmetov nemščina učni jezik? Pri izraževanju svojih željá upirali so se vedno na ukaz deželnega šolskega sveta od 14. septembra 1870, pa nikdar ne pomislili, da je ta ukaz v protislovji s prej omenjeno postavo, in s c. kr. šolskimi knjigami. Krajni in okrajni šolski svet se na take nemške želje nikdar ozirala nista, pa tudi takratni šolski voditelj se je temu odločno upiral. Radi tega si deželni šolski svet v Gradci nikdar ni upal dati ukaza, da naj bi šola vsaj deloma nemška postala.

Šolski voditelj je pač moral radi tega marsikaj prestati, a prestal je vendar dobro in srečno, ljutomerski šoli pa obvaroval potrebni slovenski značaj. Tako je bilo še pred 4 leti — in je menda dandanes tudi še. (?)

Gospodarske stvari.

List in sad.

Kolikor sladkejši je vinska jagoda, toliko več sladkorja ali cukrovine mora imeti v sebi. Sladkor pa, ki je v grozdu nabran in rekel bi kakor v nekaki hranilnici hranjen, je le prav mali del vsega sladkorja, ki se je v trsu naredil; večí del njegov se tudi za druge potrebne namene v rastlini porabi namreč v to da rastlina raste, da nove rozge poganja, da nove druge dele nareja, da popke nastavlja, da les dozoreva in da se sploh rekel bi cel trs od-dihava.

Listi povživajo naprej in naprej za oddihavanje veliko sladkorja. Vsaka listna ploskev, ki iznaša štirjaški meter razseglosti, porablja v 24 urah tri grame sladkorja.

Doraščeni in zdravi listi narejajo pa, ako so lépo proti svitlobi obrnjeni in od nje dobro obsevani v podnevnih urah več sladkorja, kakor pa v 24 urah podihajo.

Mogoče jim je toraj, kar so sladkorja več nakuhali, tega trsu nazaj dati. Ako so pa razmere razsvitlave neugodne, n. pr. o deževnem vremenu, tako se sladkorja le malo nareja, in to, kar se ga naredi, se sproti porabi. Tako nastane primankljej sladkorja, ki se na razni način pojavlja.

Listi, ki so po drugih listih preveč v senco dejani, sploh ne morejo v večí meri sladkorja napravljati, ker se pa naprej in naprej oddihavajo, porablajo več sladkorja, kakor ga sami narejati morejo. Namesto da bi torej trsu koristili, mu le škodujejo, ker mu le sladkor jemljejo. Imajo potem takem naravo pravih pravcatih zajedavcev.

Pri vsakem delu toraj z listjem v vinnogradu je toraj gledati, da svitloba more kolikor najbolj do vseh listov. Pri vezanji se toraj rozge ne smejo pretesno zvezati. Ravno tako tudi ni dobro pri porezovanji vršičev te v snope povezovati in jih na kolje natikati, kar se pa le prerado in prepogosto godi; snopiči preveč listom senco delajo. Ti snopiči potem takem trsu veliko sladkorja odtegnejo, kterege pa grozdje ravno o tem času najbolj v dozorevanje potrebuje. Listje je vse prazno vsega močiča in sladkorja. In vrh tega so skušnje pokazale, da listi, ko so se snopiči proč vzeli, še dalj časa bolehajo in so nesposobni sladkor narejati.

Škoda, ki se s sušenjem po kolovji natakjenega viničja napravlja, je navadno dosti večja, ko pa ljudje mislijo.

Mladi listi porabljajo za rast in dihanje tudi več sladkorja, kakor ga pa sami narejati morejo. List, ki je še le pol tako velik, kakor ima vzrasti, se tudi še ne more samega prerečiti, raste toraj na strošek od drugih listov napravljenega sladkorja. Mnogo mladega listja na trsu deluje toraj neugodno na dozorevanje grozdja. Brž pa, ko je list popolnoma dorastel, začne še le za trs koristen postajati, o solnčnem vremenu prej, o deževji kesneje.

Sladkor, ki se iz listov v jagode prepeplja, se more na potu skozi listni recelj, rozgo, grozdovi in jagodni recelj v močič spremeniti. Na celem tem potu se pa nahaja o času, ko grozdje dozoreva tudi sladkor, katerega veči del v nespremenjenem stanu tudi v grozdovo jagode prehaja. Močič, ki se v grozdovih receljnih nabran nahaja, se more pa zopet v sladkor spremeniti in v jagode preiti. Ta prehod sladkorja v grozdove jagode, se od jagod samih provzročuje. Tudi te so pri zorenji delavne in potegujejo sladkor na se.

Kako obvarovati, da konj tako lahko ne pade.

Neki dr. Frank je pravilno vstvarjenega konja, ki je 384 kilogramov vagal, s prednjima nogama tedaj s prednjo roko in potem z zadnjima nogama tedaj z zadnjo roko na vago postavil in je tako našel, da pride pri pravilnem stanju konjevem na prednjo roko 210 kilogr. na zadnjo roko pa le 174 kilogr., da je toraj prednja roka za 36 kilogr. več obtežena od zadnje roke.

Iz tega je tedaj pokazal, zakaj konji tako radi naprej padajo. Dihanje poviša razloček še za 3—5 kilogr. Ako se konjeva glava naprej nagne tako, da se nosnice prednjih pleč dotaknejo pride na prednjo roko 218 kilogr. na zadnjo nogo pa le 166 kilgr. obteženja. Ako se pa konju glava vzdigne, kakor se to z vajeti stori, tako da so mu nosnice v višini vihrovi, potem je na prednji roki le 200 kilgr. na zadnji pa 184; toraj na 16 kilogr. skoraj ravnovaga. Kočijaž toraj, kateri svojega konja visoko drži, mu je dobro na pomoč, ker se prav znamenita teža na zadaj preloži in teža razdeli, tako da je nevarnost, da bi konj padel znatno zmanjša. Podobne zanimive skušnje so tudi napravili s konjem, na katerem je bil jezdec. Konj in jezdec vkup sta vagala 448 kilogramov. Pri pravilnem stanju konjevem, kakor to šola od jezdeca zahteva, je bilo na prednji roki 251 kilogr. na zadnji pa 197, torej je na prednji roki več obteženje izvažalo 54 kilgr. S tem, da je jezdec svoje truplo nazaj nagnil, je prenesel 10 kilgr. in s tem, da je konja visoko držal, ker mu je

vajeti nategnil, sopetne 8 kilogr. na zadnjo roko. S tem toraj da konju jezdec vajeti nategne, ostane na prednji roki le 223, na zadnji pa 215 kilogr. in več obteženje na spredaj je iznašalo le več 18 kilogr. Tedaj skoraj ravnotežje.

Cesarjevič Rudolf-ovo sadjerejsko društvo za Spodnji Štajer. Poročali smo o svojem času, da je ravnateljstvo našega društva centralnemu odboru c. kr. kmetijske družbe štajerske predložilo prošnjo, da bi nam nastavilo potovalnega učitelja, kateri bi v našem domačem, prostemu ljudstvu edino umevnem slovenskem jeziku podučeval z besedo in dejanjem, ter je v ta namen priporočalo g. J. Boštjančiča učitelja na Blanci. V minulem tednu došli odlok na omenjeno prošnjo se v slovenskem prevodu tako glasi: Gradec, 11. okt. 1883. Reševaje cenjeno ondašnja prošnjo od 16. avgusta t. l. št. 54. opomnimo, da je vodja vinorejske šole v Mariboru kot potovalni učitelj za sadje-rejo večji strokovnjak in slovenskega zmožen ter nimamo uzroka družega osobja za potovalno podučevanje nastavljeni. Centralni odbor c. kr. štajerske kmetijske družbe. Pairhuber.

S to prošnjo smo torej propali in nameravani praktični pouk že v letošnjih počitnicah je splaval po vodi. V. Jare.

Sejmi 28. okt. sv. Tomaž pri Velikej nedelji, Koprivnica, Muta, Cmurek, 2. novembra sv. Janž pri Arveži, Straden, sv. Vid na Vogavi, Podčetrtek, 3. novembra Pišce, 5. nov. Selnica ob Dravi.

Dopisi.

Iz Konjic. (Iz Šent Jernejskega.) France Bračič po domače Čebil v „nemškutar-skem lisjaku“ nekega konjiškega doktorja toži, da mu je list iz Ljubljane brez podpisa poslal, ter se kot Čebilov prijatelj naznanil. V Konjicah nimamo doktorja, ki bi se s „senom in slamo“ ali pa s Čebilo pečal. Bračič odbija odločno, da bi ovi dopisatelj iz Ljubljane njegov prijatelj bil. Iстина je, da Čebilek nema prijateljev, ker so ga vsi, ki so ga spoznali, zaporedoma zapustili. Občina Št. Jernejska ga ni več volila za župana, na katerem častnem mestu stoji sedaj vrli narodnjak Jurše. Ker županištva se je moral iznebiti, postal je Bračič občinski pisar ali „š. . .“ v Verholah in v Tepanji. Ali vrli tepanski župan Jaka Bergdolt je skoraj spoznal, da sam več ume v nemščini in slovenščini, nego Čebil in zategadelj mu je dal hitro slovo. Bergdolt se je slovenski jezik — čitati in pisati — sam naučil, nemščino pa pri vojaki, h katerim so ga vzeli, ko je le slovenski govoril; on zanika, da bi mu kedaj, ko se je eksercirati učil, slamo in seno na noge